

Către: CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Referitor la dosarul nr. 959AI/2020

Termen: 30.09.2020

**Domnului VALER DORNEANU
PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE**

**MEMORIU *AMICUS CURIAE* PRIVIND
RESPINGEREA SESIZĂRII DE
NECONSTITUȚIONALITATE**

asupra

Legii pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011

1. Preambul

„Alianța Familiilor din România” (AFR) este o organizație non-guvernamentală, neconfesională, fondată în 2006 pe nucleul primei inițiative legislative cetățenești de revizuire a Constituției României pentru ocrotirea căsătoriei și a familiei. Asociația este dedicată promovării și ocrotirii familiei și drepturilor părinților. Participă activ în România la elaborarea legilor referitoare la familie și la educație. A contribuit la elaborarea noului Cod Civil român. AFR vizează, de asemenea, sensibilizarea politicianilor cu privire la problemele care privesc familia și copiii, oferind expertiză în aceste domenii.

„PRO VITA București” (PRO VITA) este o organizație non-guvernamentală românească, fondată în 2005, care activează în domeniile social, umanitar și juridic pentru ocrotirea copilului, a familiei întemeiate pe căsătorie și a demnității persoanei umane. Oferă

consiliere și sprijin femeilor în situație de sarcină neplanificată sau cuplurilor care au primit diagnostic nefavorabil pentru copilul lor. Acreditată de Camera Deputaților din Parlamentul României, participă activ la procesul de elaborare a legilor referitoare la familie și bioetică. Organizația intervine și în litigii la nivel național. PRO VITA este o organizație de confesiune creștin-ortodoxă.

2. Situația premisă

La data de 22 iunie 2020, Parlamentul României a transmis Președintelui României, în vederea promulgării, Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 (PL-x nr. 617/2019¹). Actul normativ, în forma transmisă la promulgare, modifică și completează art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011, **în sensul interzicerii în unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, inclusiv în unitățile care oferă educație extrașcolară, a activităților** „în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen, înțeleasă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași”, precum și a activităților care contravin principiilor prevăzute la art. 3 al Legii nr. 1/2011.

3. Netemeinicia criticilor formulate

Considerăm că aspectele invocate sunt vădit nefondate, deoarece legea dedusă controlului de constituționalitate **nu contravine** prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (3), alin. (4) și alin. (5), referitoare la statul de drept, principiul separației puterilor în stat, respectiv la respectarea Constituției și a legilor, ale art. 16 alin. (1) referitoare la principiul egalității cetățenilor în fața legii în coroborare cu cele ale art. 32 privind asigurarea accesului la învățătură și cu cele ale art. 49 privind protecția copiilor și tinerilor, ale art. 20 alin. (2) privind prioritatea reglementărilor internaționale în materia drepturilor fundamentale ale omului, ale art. 29 privind libertatea conștiinței, ale art. 30 alin. (1) și alin. (2) referitoare la libertatea de exprimare și la interzicerea cenzurii, ale art. 32 alin. (6) referitoare la autonomia universitară, precum și ale art. 61 alin. (1) teza a doua, conform căroră Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării.

---

¹ http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?nr=617&an=2019

A. Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 nu contravine art. 29 privind libertatea conștiinței din Legea fundamentală

Potrivit articolului unic din legea criticată [referitor la modificarea și completarea art. 7 alin. (1) din Legea educației naționale nr. 1/2011], la lit. e) se stabilește că sunt interzise în unitățile, în instituțiile de învățământ și în toate spațiile destinate educației și formării profesionale, inclusiv în unitățile care oferă educație extrașcolară, activitățile în vederea răspândirii teoriei sau opiniei identității de gen, înțelesă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași, nu atrage după sine nicidecum încălcarea libertății de conștiință, deoarece această teorie nu este nicidecum un concept religios sau o manifestare a vreunei credințe religioase, pentru a fi respectate ca atare. De asemenea, interdicția nu are la bază argumente de ordin strict religios pentru a justifica de asemenea vreo afectare a libertății de conștiință.

Astfel, considerăm că în mod impropriu se afirmă faptul că prin legea dedusă controlului de constituționalitate „se impune un stereotip/clișeu în ceea ce privește rezultatul cercetării unor anumite teorii/opinii, care trebuie să fie unul și același, să se încadreze într-un tipar și să nu se orienteze într-un anumit sens sau scop, în caz contrar, sancțiunea fiind interzicerea activității de răspândire a respectivelor teorii/opinii în mediul specific educațional”, deoarece această prevedere legală care face obiectul controlului de constituționalitate nu este rezultatul vreunei încălcări a libertății de conștiință, ci este mai degrabă rezultatul unei adaptări a cadrului în care libertatea individuală trebuie să respecte ordinea publică și bunele moravuri.

Astfel considerăm noi că instanța de control constituțional s-a pronunțat prin Decizia nr. 80/2014 și a apreciat că libertatea de acțiune a persoanei fizice „în privința vieții sale intime, familiale și private nu poate fi și nu este absolută, ea trebuie să se integreze și să respecte valorile societății, ale colectivității; de aceea, persoana fizică nu poate folosi abuziv și antisocial dreptul său de a dispune de ea însăși, **ceea ce justifică stabilirea anumitor limite în privința acestui drept, printre care și bunele moravuri.**”

Mai mult, în considerentele Deciziei nr. 19/2005, Curtea Constituțională a statuat că **morala publică** este „înțelesă sub aspectul normelor de comportare socială a individului în manifestările și exprimările sale sub orice formă, cu privire la viața sexuală. Morala publică își găsește expresie în sentimentul public de pudoare și decență, a cărui nesocotire nu poate fi tolerată de colectivitatea respectivă. Manifestările contrare moralei publice sunt social periculoase, pentru că neagă una dintre condițiile de existență a societății și pentru că împiedică

educația tinerelor generații în respectul față de valorile morale ale societății. «Morala publică» și «bunele moravuri» sunt valori fundamentale, consacrate de Constituție. Drepturile și libertățile fundamentale pe care aceasta le prevede nu pot fi exercitate într-un mod contrar bunelor moravuri sau care ar aduce atingere moralei publice.»

În cazul de față, învederăm că soluția Parlamentului de adoptare a actului normativ criticat este una benefică deoarece, raportat la cadrul socio-cultural și istoric în care ne aflăm, are posibilitatea de a impune prin lege un cadru care să descrie ce activități educative să poată fi desfășurate în unitățile de învățământ și acest fapt nu contravine libertății individuale de conștiință întrucât prin această formă, dispoziția normativă este de natură să protejeze un interes general, respectiv bunele moravuri, care primează libertății individuale. Or, în acest context nu se poate reține nicicum vreo încălcare a libertății de conștiință.

Totodată, se interpretează în mod eronat faptul că obligativitatea dispozițiilor lit. e) a alin. (1) art. 7 din Legea nr. 1/2011, așa cum sunt acestea prevăzute de legea criticată, este opozabilă nu numai furnizorilor de educație, ci și destinatarilor actului educațional (elevi și studenți).

Astfel, din textul legal rezultă cu claritate faptul că interzicerea este strict adresată personalului didactic care conduce activitățile educaționale menite să răspândească respectivele teorii, în toate spațiile de învățământ, a activităților care au ca scop distribuirea unor teorii sau opinii privind identitatea de gen, înțeleasă ca teoria sau opinia că genul este un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași, reprezintă *eo ipso* o problemă de natură a genera nerespectarea libertății conștiinței, câtă vreme aceste dispoziții determină obligații în sensul predării/urmării unor cursuri/discipline având ca obiect o anumită teorie/opinie cu un rezultat/scop contrar convingerilor fiecărui individ.

Apreciem că, prin conținutul lor, dispozițiile prevăzute la lit. e) din legea dedusă controlului instanței constituționale nu sunt de natură să afecteze libertatea de conștiință. Astfel, potrivit art. 29 alin. (1) și (2) din Constituție, individul se bucură de libertatea neîngrădită a gândirii și opiniilor, libertatea conștiinței fiind garantată.

Cu privire la situația avută în vedere de legiuitorul constituant prin instituirea art. 29, Curtea Constituțională, prin Decizia nr. 669/2014, a statuat că aceasta „conferă consistență liberei dezvoltări a personalității umane ca valoare supremă garantată de art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală”, însă considerentele acestei decizii nu au aplicabilitate în speța de față deoarece:

a. Din textul actului normativ care face obiectul sesizării excepției de neconstituționalitate în cauza de față nu rezultă nicicum că Statul impune o

anumită opinie, ci doar limitează desfășurarea unor anumite activități care ar putea să răspândească o anumită opinie care nu corespunde bunelor moravuri sau care ar putea aduce atingere moralei publice.

- b. De asemenea, activitățile care sunt limitate de legiuitor prin textul de lege ce face obiectul controlului de constituționalitate nu au legătură cu activitățile privind asigurarea libertății religioase la care face referire autorul excepției.**

Într-adevăr, potrivit dispozițiilor **art. 29 alin. (1)** teza finală din Legea fundamentală, „Nimeni **nu poate fi constrâns să adopte o opinie** ori să adere la o credință religioasă, contrară convingerilor sale” și celor ale art. 29 alin. (6) din Constituție, „Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine”.

Deși dreptul de educare nu aparține exclusiv părinților, statul, căruia i s-a încredințat controlul asupra întregului sistem școlar, asumându-și în mod firesc o misiune proprie de educare, corelativă cu cea a părinților. Astfel în cazul de față dreptul Statului se armonizează perfect cu dreptul de educare a părinților, deoarece interdicția impusă are un caracter protegiuitor de apărare împotriva activităților care aduc atingere bunelor moravuri sau care ar putea aduce atingere moralei publice.

În concluzie, textul actului normativ criticat constituie o dovadă de respectare a dispozițiilor art. 29 alin.1 și alin. 6, iar în ceea ce privește considerentele Deciziei nr. 669/2014 considerăm că au în vedere situația asigurării educării religioase și nu se pot aplica, *mutatis mutandis*, la orice situație legată de asigurarea libertății de gândire și a opiniilor, indiferent dacă aceasta este sau nu în scop educativ, potrivit propriilor convingeri.

Având în vedere dispozițiile art. 29 alin. (2) din Constituție, potrivit căroră statul garantează libertatea conștiinței, care trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc, considerăm că întregul sistem educațional este în prezent deschis pentru idei, opinii și valori, dar care să nu aducă atingere bunelor moravuri sau care ar putea aduce atingere moralei publice.

De aceea, în organizarea activităților de învățământ, statul trebuie să vegheze la respectarea acestor libertăți, consacrand posibilitatea elevilor/studentilor majori de a participa la studierea anumitor discipline, teorii sau opinii, ori de a înțelege sau gândi un anumit concept, respectiv rezultat, potrivit propriei lor convingeri, dar fără a susține activități care să aducă atingere bunelor moravuri sau care ar putea aduce atingere moralei publice.

Prin urmare, în cuprinsul textului normativ nu se exercită nicio constrângere asupra persoanei în manifestarea unei opinii, teorii, cu atât mai mult, o constrângere de natură legală ar fi existat dacă Statul s-ar fi transformat într-un promotor activ al teoriei de gen, impunând în mod forțat, prin activități educaționale desfășurate în școlile publice o astfel de teorie. Astfel, doar în această ultimă ipoteză ar fi adus, într-adevăr, o atingere gravă libertății conștiinței consacrate de Constituție.

B. Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 nu contravine prevederilor constituționale ale art. 16 alin. (1) referitoare la principiul egalității cetățenilor în fața legii în coroborare cu cele ale art. 32 privind asigurarea accesului la învățatură și cu cele ale art. 49 privind protecția copiilor și tinerilor

Considerăm că, prin impunerea unei condiții pentru limitarea, în unitățile de învățământ, a activităților educaționale menite să răspândească teoria identității de gen, anume aceea ca această teorie/opinie să fie înțeleasă ca un concept diferit de sexul biologic și că cele două nu sunt întotdeauna aceleași, legea dedusă controlului Curții Constituționale nu este de natură să determine excluderea din sfera beneficiarilor dreptului la educație pe aceia care ar dori studierea teoriei/opinieii identității de gen, circumstanțiată însă, în mod subiectiv, de către legiuitor, în funcție de modul în care aceasta este înțeleasă, deoarece această „materie”, „disciplină” nu face parte din curriculumul obligatoriu pentru ciclurile de învățământ din România. Astfel încât nu se poate nicicum reține că legea criticată are caracter discriminatoriu și afectează dreptul fundamental privind accesul elevilor/studentilor la învățatură, stabilit de art. 32 din Constituție, mai ales și datorită faptului că protecția copiilor și tinerilor este expres prevăzută de Legea fundamentală la art. 49.

Astfel, norma în cauză are ca efect aplicarea sa concretă, fiind limitate de la studiere acele activități care au un anumit scop, cel al răspândirii unei teorii a identității de gen, menită să aducă atingere bunelor moravuri sau care ar putea aduce atingere moralei publice.

Însă, în acest mod, dispozițiile nou introduse prin legea criticată își găsesc o justificare obiectivă și rezonabilă în realitatea cotidiană. Considerăm că respectarea acestor condiții, impuse sub această formă, nu este imposibil de realizat de către destinatarii săi, iar instituirea lor echivalează în mod evident cu nevoia de protecție a interesului general, anume aceea a apărării bunelor moravuri.

Or, această limitare a exercițiului unor drepturi personale în considerarea unor drepturi colective și interese publice nu reprezintă o ingerință în realizarea drepturilor garantate de art. 29 și art. 30 din Legea fundamentală și de art. 8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, deoarece respectă principiul proporționalității între măsurile luate și interesul public ocrotit.

În consecință, considerăm că legea criticată nu instituie o reglementare cu caracter discriminatoriu și nu afectează drepturile fundamentale sus-menționate.

C. Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 nu contravine prevederilor art. 32 alin. (6) din Constituție referitoare la autonomia universitară

Analizând această critică, considerăm că, în realitate, din interpretarea *stricto sensu* a normei criticate **nu rezultă faptul că aceasta impune ce anume se poate studia** în centrele/unitățile de învățământ, fapt care nu interferează cu dispozițiile care consacră autonomia universitară.

Astfel, considerăm că acțiunea Parlamentului, prin adoptarea legii supuse controlului de constituționalitate, nu reprezintă o ingerință în activitatea de organizare a studiilor universitare și, deopotrivă, nu constituie o încălcare a autonomiei universitare, deoarece potrivit legii deduse controlului de constituționalitate, nu este interzisă nicio teorie academică, ci doar se instituie limite menite să protejeze bunele moravuri.

Așadar, pentru a se încadra în limitele legii, instituțiile de învățământ superior nu sunt împiedicate la libera desfășurare a activităților menite să conducă la realizarea obiectivelor propuse. Prin urmare, este evident că dispozițiile normei criticate nu sunt de natură să submineze autonomia universitară, astfel cum aceasta este garantată la nivel constituțional, prin art. 32 alin. (6).

Ținând cont de cele de mai sus, considerăm că legea criticată nu împiedică realizarea obiectivelor comunității academice și, în consecință, nu o îndepărtează de la îndeplinirea misiunii sale asumate public, ceea ce determină respectarea autonomiei universitare, ca dimensiune constituțională a dreptului la învățatură prevăzut de art. 32 alin. (6) din Legea fundamentală.

D. Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 nu contravine dispozițiilor art. 30 alin. (1) și alin. (2) din Constituție referitoare la libertatea de exprimare și la interzicerea cenzurii

Considerăm că prevederile lit. e) alin. (1) al art. 7 din Legea nr. 1/2011, astfel stabilite prin legea criticată, nu contravin dispozițiilor art. 30 din Constituție, întrucât instituie o normă care nu este de natură să determine restrângerea dreptului la liberă exprimare, prin aceea că aplicarea sa se realizează în funcție de imperativul obiectiv al protejării unei valori superioare, bunele moravuri, într-un anumit sens, expres prevăzut de lege.

În cazul de față, cu privire la conținutul normativ al lit. e) a art. 7 alin. (1) al Legii nr. 1/2011, astfel cum a fost prevăzut prin legea criticată, considerăm că adoptarea de către legiuitor a legii în forma supusă analizei instanței constituționale nu echivalează cu instituirea unei cenzuri a teoriilor în cercetarea teoretică pe tema identității de gen, ci doar limitarea propagării acestei teorii în mediul educațional, justificat de un interes obiectiv. Acest lucru nu reprezintă nicidecum impunerea unui anumit rezultat, a unei cunoașteri deformată în ceea ce privește materia identității de gen, aspect care rezultă cu claritate din textul actului normativ criticat.

Astfel, nu ne aflăm în ipoteza descrisă de art. 30 alin. (2) din Constituție, nefiind vorba de o cenzură.

Mai mult de atât, norma criticată, prin modul în care va fi aplicată, nu este contrară nici art. 123 alin. (5) din Legea nr. 1/2011, care prevede că în instituțiile de învățământ superior este asigurată libertatea cercetării, inclusiv în ceea ce privește valorificarea rezultatelor acesteia.

Norma, așa cum este stabilită prin legea dedusă atenției Curții Constituționale, nu este de natură „să impună o educație dogmatică în interiorul spectrului preuniversitar și universitar” și nu duce la încălcarea principiului respectării dreptului la opinie al elevului/studentului ca beneficiar direct al sistemului de învățământ, astfel cum a fost acesta stabilit de Legea nr. 1/2011, deoarece dispoziția are un caracter protegiuitor, de protejare a bunelor moravuri și de respectare a tuturor cerințelor de calitate a legii, tocmai pentru a garanta în mod obiectiv un cadru propice pentru buna formare a elevilor/studentilor.

Astfel cum s-a arătat și în critica formulată, potrivit art. 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, exercitarea libertății de opinie și libertății de a primi sau de a comunica informații ori idei, în calitate de componente ale libertății de exprimare, ce comportă îndatoriri și responsabilități, poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea

națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau **a moralei**, protecția reputației sau a drepturilor altora.

Așadar prin modul în care a fost redactat textul criticat legiuitorul constituant, a respectat atât conținutul art. 30 alin. (6) și (7) din Legea fundamentală, cât și convențiile internaționale în materie au stabilit expres limitele libertății de exprimare. Drept urmare, într-o societate democratică instituirea unor astfel de limitări poate fi admisă, dacă sunt făcute pentru apărarea bunelor moravuri, conform jurisprudenței instanței constituționale pe care am evocat-o *ab initio*.

E. Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 nu contravine dispozițiilor art. 1 alin. (4) referitoare la respectarea principiului separației puterilor în stat și ale dispozițiilor art. 61 alin. (1) teza a doua din Constituție, conform cărora Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării

Referitor la învățământul preuniversitar, potrivit art. 64 și art. 65 din Legea nr. 1/2011, disciplinele și domeniile de studiu sunt cuprinse în planurile cadru de învățământ care, alături de programele școlare din învățământul preuniversitar constituie curriculumul național, care este aprobat de Ministerul Educației și Cercetării, în conformitate cu dispozițiile art. 94 alin. (2) lit. e) din legea mai sus menționată, or având în vedere faptul că această teorie vizată de actul normativ criticat nu se regăsește pe lista disciplinelor/materiilor de sine stătătoare predate în învățământul preuniversitar.

De asemenea, în ceea ce privește învățământul universitar, prin actul normativ criticat nu este încălcată Legea nr. 1/2011 care stabilește la art. 138 că organizarea programelor de studii este de competența instituțiilor de învățământ superior, cu respectarea legislației în vigoare, iar nomenclatorul domeniilor și al programelor de studii universitare, domeniile și programele de studii universitare acreditate sau autorizate să funcționeze provizoriu, locațiile geografice de desfășurare, numărul de credite de studii transferabile pentru fiecare program de studii universitare, formă de învățământ sau limbă de predare, precum și numărul maxim de studenți care pot fi școlarizați, propus de către agențiile de evaluare a calității care au evaluat fiecare program, se stabilesc anual prin hotărâre a Guvernului, promovată de către Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, înainte de data de 31 martie a anului respectiv.

Având în vedere dispozițiile legale prezentate mai sus, prin raportate la actul normativ criticat rezultă clar că acesta nu încalcă normele privind stabilirea disciplinelor, domeniilor de studii, atât la nivel preuniversitar, cât și universitar, se circumscrie politicii naționale în domeniul învățământului preuniversitar, respectiv cadrului național al calificărilor, aceste atribuții aparținând exclusiv executivului, iar orice modificare a curriculumului se poate face numai în condițiile stabilite potrivit legii.

Or, în cazul de față dedus analizei instanței constituționale, Parlamentul limitează prin legea criticată doar niște activități, care propagă anumite teorii sau opinii într-un anumit scop și nu limitează **nicicum ce discipline se pot studia în mediul școlar sau academic**. Așadar, studiile care implică asemenea teorii/opinii nu reprezintă o disciplină distinctă parte a curriculumului școlar.

Ținând cont de toate aceste aspecte, considerăm că actul normativ criticat nu contravine Constituției întrucât această reglementare nu constituie, în fapt, o modificare a curriculumului preuniversitar și universitar, care însă nu poate fi impusă și/sau realizată printr-o lege inițiată și adoptată de Parlament, devreme ce teoria vizată nu reprezintă în prezent o materie/disciplină de studiu care să fi fost aprobată ca atare.

Astfel, la ora actuală², principiul autonomiei universitare își găsește dezvoltarea în Legea educației naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare, *saedes materiae*, fiind reprezentat de articolul 123, precum și de alte dispoziții care reglementează în mod tangențial sau complementar conținutul principiului.

În acest context, autonomia universitară vizează subdimensiuni precum *organizarea și funcționarea instituțiilor de învățământ superior; misiunea comunității universitare, strategia proprie, structura și activitățile proprii; gestionarea resurselor materiale și umane; modalitatea de finanțare; atribuțiile și modul de constituire ale structurilor și ale funcțiilor de conducere ale universităților particulare și confesionale*, limita superioară fiind trasată de prevederile imperative ale legislației în vigoare.

Înainte de a proceda la analiza punctuală a unora dintre aceste elemente constitutive ale conținutului legal al autonomiei universitare, facem precizarea că textele de lege amintite au fost verificate sub aspectul constituționalității pe calea unui control a priori, Curtea consacrand o nouă soluție jurisprudențială, care respectă linia de argumentare anterioară, conținutul reglementării nesuferind modificări semnificative pe fond. În demersul său critic, Curtea a analizat principiul autonomiei universitare prin raportare la standardele

---

² <https://www.juridice.ro/660447/limitele-constitutionale-ale-autonomiei-universitare.html>

internaționale și europene în materie, reținând diferența conceptuală între independență și autonomie, precum și necesitatea existenței și a întăririi autonomiei universitare în scopul **adaptării actului educațional la nevoile și cerințele din ce în ce mai dinamice ale societății**. Autonomia universitară este privită deci sub dubla calitate de garanție și deziderat ale unui sistem educațional modern, racordat la prioritățile beneficiarilor săi și ale societății, în ansamblul său, fiind caracterizată de **posibilitatea conducătorilor universităților de a adopta o structură internă eficientă, de a selecta și instrui personalul, de a elabora programe academice și de a utiliza resurse financiare, în concordanță cu misiunile și profilurile lor specifice**.

Discuția teoretică privind delimitarea conceptual dintre *independență* și *autonomie* a fost reluată cu prilejul deciziei Curții Constituționale privind inițiativa de revizuire a **Constituției din 2014**, care, în ceea ce privește consacrarea dreptului la învățătură, își propusese definirea explicită a principiului autonomiei universitare în Legea fundamentală.

La acel moment, Curtea a apreciat inițiativa adunării constituante de a împiedica definirea unui concept fundamental printr-un act normativ având o forță juridică inferioară, însă a criticat optica de reglementare a legiuitorului, care a limitat conținutul constituțional al autonomiei universitare la doar câteva elemente. Astfel, **s-a încercat o reabordare a conceptului dintr-o perspectivă preponderent economică, patrimonială**, care crea premisele unei „independențe organizatorice și funcționale în privința gestionării patrimoniului și a alegerii sau desemnării structurilor și funcțiilor de conducere.” Totodată, Curtea a constatat că misiunea educațională era precizată exclusiv în subsidiar, garanția unui învățământ superior autonom fiind deturnată de la finalitatea avută în vedere de legiuitorul constituant original și înfrângând standardele europene în materie.

În concret, Curtea a constatat încălcarea limitelor revizuirii prevăzute de art. 152 alin. (2) din Constituție, întrucât „definiția dată autonomiei universitare este improprie și dă astfel naștere unei independențe absolute a instituțiilor de învățământ superior atât în gestionarea patrimoniului lor, cât și în desemnarea structurilor și funcțiilor de conducere, ceea ce duce la suprimarea unei garanții a dreptului la învățătură, conferit de autonomia universitară.”

În esență, jurisprudența Curții Constituționale s-a conturat mereu în jurul ideii conform căreia **autonomia universitară presupune posibilitatea instituției de învățământ superior de a-și stabili propriile standarde administrative și financiare, dar doar în limitele conferite de lege**. Fostul judecător constituțional Ion Predescu, cu prilejul unei dezbateri privind Legea statutului cadrelor didactice constata că „(...) nu autonomia creează legea, ci legea a creat autonomia. Și o reglementează. Și nu este singura autonomie.” Argumentul este

susținut, pe de o parte, de caracterul de garanție al autonomiei universitare, iar, pe de altă parte, de conținutul ei.

Garantarea autonomiei universitare presupune, în primul rând, **o obligație pozitivă** a statului de a reglementa la nivel primar și secundar cadrul de organizare și desfășurare a învățământului superior, competențele și atribuțiile organelor de conducere și administrare, limitele materiale și funcționale ale instituției. De asemenea, există și **o obligație negativă** a statului de a nu interveni în acele competențe și atribuții exclusive ale instituțiilor de învățământ superior, așa cum au fost ele delimitate de Curte.

Această sferă de garanții trebuie dublată de obiectul sau domeniile autonomiei universitare, care, așa cum spune și Ion Predescu, nu este singură. Art. 120 alin. (1) din Constituție face vorbire despre *o altă autonomie, cea locală*, care se referă la dreptul și capacitatea efectivă a autorităților administrației publice locale de a soluționa și de a gestiona, în numele și în interesul colectivităților locale pe care le reprezintă, treburile publice, în condițiile legii. Doctrina de specialitate a identificat regimul juridic al autonomiei locale, statuându-se că el are un caracter exclusiv administrativ, unul financiar, că autoritățile publice sunt expresia voinței colectivităților care le-au ales și că autonomia locală exclude existența raporturilor de subordonare a autorităților locale față de cele centrale. **Pentru că autonomia universitară nu o poate depăși pe cea locală, prima fiind cel mult egală cu a doua, *mutatis mutandis*, și autonomiei universitare trebuie să i se aplice același regim,** și anume:

- a) autonomia universitară trebuie să fie *exclusiv administrativă*, ceea ce înseamnă că ea privește exclusiv modul de organizare și funcționare a instituțiilor de învățământ superior, în cadrul legal stabilit;
- b) trebuie să aibă *un caracter financiar*, ceea ce înseamnă că instituțiile de învățământ superior dispun de resurse financiare, materiale și umane necesare realizării competenței lor legale, precum și de capacitatea de a și le procura din surse extrabugetare și a le gestiona;
- c) *organele de conducere și administrare ale instituției*, prin intermediul cărora se exercită autonomia, sunt expresia voinței comunității universitare;
- d) autonomia universitară *exclude subordonarea* instituțiilor de învățământ superior față de Ministerul Educației Naționale ori alte instituții, *dar nu și autoritatea* pe care Ministerul o poate exercita asupra instituției de învățământ superior pentru constrângerea respectării cadrului legal.

Dacă legiuitorul constituant nu a dorit să acorde și alte puteri autonomiei locale, cu atât mai puțin și-a dorit să acorde celei universitare, ultima fiind chiar o specie a celei dintâi. Acest raționament se bazează pe faptul că educația este un serviciu public, deci un serviciu care satisface o nevoie publică, fiind reglementat exclusiv de către stat. În plus, **Decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 28/2017**, care califică universitățile ca fiind *instituții publice de interes local*, reprezintă un alt argument care ne îndreptățește să atribuim autonomiei universitare cel mult aceleași limite conferite de Constituție autonomiei locale.

Revenind asupra elementelor constitutive ale conceptului de autonomie universitară, **articolul 123 al Legii educației naționale** preia și explicitează principiul constituțional, consacrand următoarele **limite legale**:

- instituțiile de învățământ superior se organizează independent de orice ingerințe ideologice, politice sau religioase (adică inclusiv independent de influența teoriei privind ideologia de gen);
- universitățile au dreptul să-și stabilească misiunea proprie, strategia instituțională, structura, activitățile, organizarea și funcționarea proprie, gestionarea resurselor materiale și umane, cu respectarea strictă a legislației în vigoare.
- aspectele fundamentale ale autonomiei se exprimă în Carta Universitară, aprobată de Senatul universitar și avizată de Ministerul Educației Naționale.

Analizând punctual principalele componente ale principiului, constatăm că **autonomia administrativă** a universităților presupune:

- în primul rând, *dreptul acestora de a-și organiza singure facultățile, departamentele sau centrele de cercetare, în acord cu standardele de calitate din învățământul superior.*
- în al doilea rând, o altă dimensiune a administrației o reprezintă *serviciile studențești* (cămine, cantine, centre de consiliere și orientare în carieră, cluburi artistice etc.), pe care universitatea are obligația să le înființeze și să le organizeze potrivit Legii nr. 1/2011 și Ordinului ministrului nr. 3666/2012 privind codul drepturilor și obligațiilor studentului.
- a treia dimensiune a administrării ține efectiv de *orânduirea tehnico-administrativă a universității*, organizată, de regulă, în direcții care cuprind birouri și servicii și care se pot denumi generic „aparatură de specialitate al rectorului”.

Desigur, și aceste direcții trebuie să respecte standardele de calitate impuse învățământului superior, astfel încât să asigure un management universitar eficient și raliat la nevoile comunității universitare.

În concluzie, față de argumentele expuse pe larg învederăm faptul că, Parlamentul, prin adoptarea actului criticat nu a intrat în aria de competență a autorității executive, singura cu atribuții în domeniul sus-menționat, fapt care nu contravine dispozițiilor constituționale ale art. 1 alin. (4) referitoare la respectarea principiului separației puterilor în stat și ale dispozițiilor art. 61 alin. (1) teza a doua din Constituție, conform cărora Parlamentul este unica autoritate legiuitoare a țării.

F. Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 nu contravine dispozițiilor art. 1 alin. (3) și alin. (5) din Constituție referitoare la statul de drept și la respectarea Constituției și a legilor, precum și art. 20 alin. (2) privind prioritatea reglementărilor internaționale în materia drepturilor fundamentale ale omului, astfel prevăzut de Legea fundamentală

Potrivit expunerii de motive care a însoțit legea dedusă controlului de constituționalitate în forma inițiatorilor, „o dată cu apariția ideologiei de gen, fenomenul prozelitismului, atât pe baza criteriului de sex cât și a celui de gen, a devenit un pericol real în sistemul de învățământ” și că „în consecință, propunerea legislativă completează enumerarea interdicțiilor cu interdicțiile prozelitismului pe baza criteriului de sex și a prozelitismului pe baza criteriului de gen”.

Camera decizională, Senatul, a adoptat cu modificări, legea criticată, în forma în care aceasta a fost transmisă la promulgare. Analizând Raportul suplimentar al Comisiei pentru învățământ, știință, tineret și sport din Senat, cu nr. XXVIII/44/05.06.2020, prin care au fost adoptate amendamente asupra legii deduse controlului instanței constituționale, observăm că nu lipsește motivul pentru care aceste soluții de amendare legislativă au fost adoptate, din contră acesta este foarte bine reliefat fiind vorba de o măsură justificată de necesitatea stopării unui fenomen menit să aducă atingere atât libertății de conștiință prin prevenirea încercării reale de folosire a școlilor ca instrumente de propagandă, prozelitism pentru ideologia de gen.

Din stenograma ședinței Senatului din data de 16 iunie 2020, în cadrul căreia au fost continuate dezbaterile și adoptarea legii criticate, reiese că soluția legislativă, în forma supusă votului și adoptării Senatului, are drept fundamentare securitatea/protejarea spațiului școlar. Analizând această motivare prevăzută în stenograma amintită mai sus, considerăm că soluția legislativă adoptată pe calea amendamentelor introduse la Senat, și care au devenit lege, cuprinde o justificare reală socială și juridică, ci, - din contră, - aceasta a determinat o reglementare contradictorie, incoerentă și neinteligibilă, care alterează înțelegerea și aplicarea legii.

De asemenea, apreciem că legea criticată nu este expresia unei pure voințe politice având o fundamentare de ordin economic, juridic și social, rămânând astfel justificată pe deplin în sfera realității obiective imediate.

Motivarea noii soluții legislative nu este contrară unor norme în vigoare ce au surprins o nevoie socială care să se fi bucurat deja de o consacrare legislativă, nefiind legată de o nevoie socială nouă sau de perspectivă.

Mai mult, considerăm că au fost respectate dispozițiile art. 7 din Legea nr. 24/2000, privind evaluarea preliminară a impactului proiectelor de lege, a propunerilor legislative textul legal criticat fiind suficient de clar. Sub acest aspect, art. 6 din Legea nr. 24/2000 stabilește, în alin. (1), că

„Proiectul de act normativ trebuie să instituie reguli necesare, suficiente și posibile care să conducă la o cât mai mare stabilitate și eficiență legislativă.

Soluțiile propuse de actul normativ criticat sunt temeinic fundamentate, luând în considerare interesul social, politica legislativă a statului român și cerințele corelării cu ansamblul reglementărilor interne și ale armonizării legislației naționale cu legislația comunitară și cu tratatele internaționale la care România este parte, precum și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.”

Astfel, nu se poate reține caracterul sumar al instrumentului de prezentare și motivare, precum și lipsa de fundamentare temeinică a actelor normative, deoarece această exigență impusă de dispozițiile constituționale menționate a fost respectată pentru a preveni arbitrarul în activitatea de legiferare, asigurând ca legile propuse și adoptate răspund unor nevoi sociale reale și dreptății sociale.

Prin urmare, în mod cert, Curtea nu va putea reține ca întemeiată această critică a lipsei motivării soluției ca fiind de natură să aducă atingere și dispozițiilor art. 1 alin. (3) din Constituție, care consacră statul de drept și principiul dreptății, în sensul argumentelor anterior prezentate.

În concluzie, ținând cont atât de motivele precizate, cât și de jurisprudența constituțională în materie, obligatorie potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, considerăm că legea dedusă controlului de constituționalitate nu eludează valorile statului de drept și nu contravine art. 1 alin. (3) din Constituție. Totodată, apreciem că legea criticată nu conține dispoziții ce afectează calitatea și predictibilitatea sa, cu consecința încălcării prevederilor art. 1 alin. (5) din Constituție.

Mai mult, textul normativ criticat exigențelor art. 6 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, deoarece soluția legislativă propusă ține cont de cerințele corelării cu ansamblul reglementărilor interne și ale armonizării legislației naționale cu legislația comunitară și cu tratatele internaționale la care România este parte, precum și cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

Ca atare, legea criticată, prin norma introdusă la lit. e), nu vine în contradicție cu dispozițiile art. 2 alin. (3) din Legea nr. 1/2011, prin care este detaliat conceptul idealului educațional al școlii românești și nu intră în dezacord cu dispozițiile art. 3 și art. 118 alin. (1) din același act normativ care prevăd principiile ce guvernează învățământul preuniversitar și superior, precum și cu cele ale art. 118 alin. (2) din legea amintită, deoarece în cuprinsul textului criticat nu se regăsesc nici un fel de mențiuni care ar putea fi interpretate ca discriminări pe criterii de vârstă, etnie, sex, origine socială, orientare politică sau religioasă, orientare sexuală sau alte tipuri de discriminare.

Astfel, analizând efectul aplicării normei, în forma stabilită la lit. e) de către legea supusă controlului de constituționalitate, considerăm că acesta nu constă în interzicerea implicită prin lege a unor teorii la nivel preuniversitar și superior, ceea ce nu contravine, în mod clar, principiului libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice și principiului libertății academice, astfel cum sunt prevăzute acestea de art. 3 lit. n), respectiv art. 3 lit. l) din Legea nr. 1/2011.

De asemenea, considerăm că dispoziția normativă dedusă atenției Curții Constituționale nu contravine nici *Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021*, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 365/2018 care prevede, în Anexa nr. 1, la Capitolul VII intitulat „Direcții de acțiune”, pct. 1 – Educația, integrarea perspectivei de gen în manualele școlare, ca direcție de acțiune în creșterea gradului de conștientizare a copiilor și tinerilor cu privire la prevederile legale din domeniul egalității de șanse între femei și bărbați.

Având în vedere cele expuse și ținând cont de dispozițiile art. 13 din Legea nr. 24/2000, suntem de părere că actul normativ adoptat în forma dedusă controlului Curții Constituționale

respectă cerințele legale privind integrarea sa în ansamblul legislației și corelarea cu tratatele internaționale la care România este parte. În același timp, față de dispozițiile art. 20 alin. (2) din Constituție, apreciem că legea criticată nu conține dispoziții neconcordante cu reglementările art. 6 și art. 14 din Convenția de la Istanbul, prevederi ce trebuie însă, aplicate cu prioritate.

De aceea, considerăm că legea criticată nu contravine soluției instituite de legiuitorul constituant la art. 20 alin. (2) din Legea fundamentală.

Cu privire la pretinsa existență a unor soluții legislative contradictorii, considerăm că nu se poate reține o lipsă de claritate și de previzibilitate a normei, principiu ce constituie o dimensiune fundamentală a statului de drept, astfel cum este consacrat în mod expres prin dispozițiile art. 1 alin. (3) din Legea fundamentală.

Ținând cont de motivele anterior precizate, precum și de jurisprudența instanței constituționale în materie, obligatorie potrivit art. 147 alin. (4) din Constituție, apreciem că legea criticată nu este contrară dispozițiilor art. 1 alin. (3) și alin. (5) din Constituție referitoare la statul de drept și la respectarea Constituției și a legilor.

În considerarea argumentelor expuse, vă solicităm să respingeți sesizarea de neconstituționalitate și să constatați că Legea pentru modificarea art. 7 din Legea educației naționale nr. 1/2011 este constituțională.

/Ss/

Petre Costea

Alianța Familiilor din România

Bogdan Stanciu

Asociația PRO VITA București